10 НАЈВЕЋИХ СИСАРА НА СВЕТУ

Јована Ћирић
VI-1

ОШ „Јован Јовановић Змај“ Ковин

април 2015.

САДРЖАЈ:

1. .....Плави кит
2. .....Уљешура китови
3. .....Афрички слон
4. .....Нилски коњ
5. .....Гризли медвед
6. .....Морске краве
7. .....Жирафа
8. .....Лав
9. .....Бели носорог
10. .....Крава

Плави кит

Плави кит (лат. *Balaenoptera musculus*) је морски сисар који припада подреду китова плочана (Mysticeti). То је највећа животиња која је икад живела на Земљи - дугачка је до 33 метра и тежи до 150 и више тона.

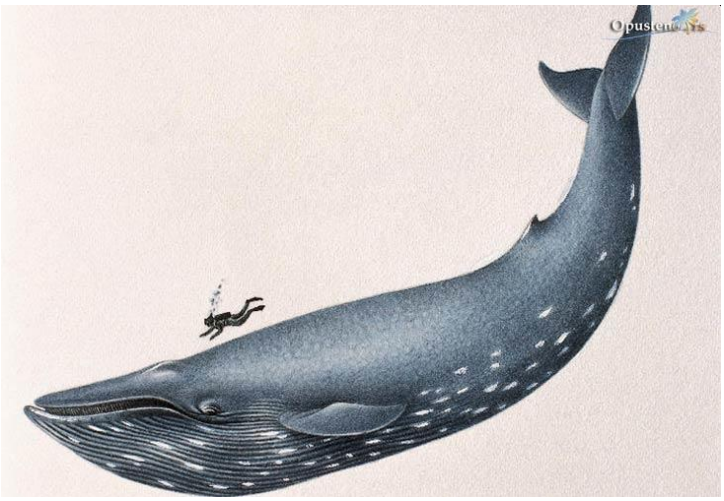

Плавих китова је било у великом броју у скоро свим океанима широм света до почетка двадесетог века. Четрдесет година прошлог века људи су их ловили скоро до истребљења. 2002. године је процењено да је било од 5.000 до 12.000 плавих китова у свету. Пре почетка ловљења, највећа популација ових китова од 239.000 јединки је живела око Антарктика, али данас живи много мања концентрација од тек 2.000 у североисточном Пацифику, Антарктичком и Индијском океану. Постоје још две групе у северном Атлантику и још најмање две на Јужној Хемисфери.

Плави кит има дуго, заоштрено тело. Просечна дужина тела им је око 26 метара, мада су примерци са стаништем на јужној половини Земље обично мало већи од оних на северној. Често достижу дужину и од 30 метара, а највећи забележени примерак измерен је 1922. године и био је дугачак 33,58 метара. Женке су у просеку веће за 6% од мужјака, а после сезоне храњења могу да теже и до 200 тона. Срце ове огромне животиње може тежити од 600 до 1000 килограма, док је пречник аорте 20 центиметара. Глава је равна и у облику слова U на којој се налази упадљива дебела ивица која се креће од отвора за дисање до врха горње усне. Предњи део усана је дебео и прекривен усима, налик на мекане зубе, којих има око 300 (свака дуга 1 метар) и који висе од горње вилице до унутрашњости уста. Леђно пераје је мало, видљиво само приликом зарањања кита у воду. Свака јединка има различит облик леђног пераја. Налази се отприлике на ¾ дужине тела. Када дише, кит испушта спектакуларан усправан стуб воде висине до 12, обично 9 m.

Током првих седам месеци живота, младунче плавог кита попије око 400 литара млека сваког дана. На свака 24 часа, младунчад се угоје око 90 килограма. На самом рођењу теже и до 2700 kg, колика је тежина одраслог нилског коња. Животиње дуге до 27 метара су тешке између 150 до 170 тона. Најтежи кит је била женка која је тежила 177 тона.

- Плави кит је дужи од 5 слонова поређаних у низу и 6 пута је тежи од њих.
- Плаве китове је први пут открио 1692. године Роберт Сибалд (1641—1722), шкотски лекар и антиквар.
- Глас плавог кита најгласнији је звук забележен у животињском свету. Може да се чује на удаљености и до 1600 километара.

Уљешура китови

Уљешура је са дужином до 18 метара и тежином до 50 тона највећи кит зубан али и највећа животиња са зубима на Земљи. При томе су мужјаци знатно већи и тежи него женке. Обиљежје врсте је огромна, готово квадратна глава, а доња чељуст је у поређењу са величином лобање врло уска, а у њој има зубе дуге до 20 cm. Још једна посебност уљешуре је да зубе има само у доњој чељусти који само улазе у одговарајућа удубљења у горњој чељусти у којој нема зубе. То отвара питање о томе како лови и једе, а на то питање још увијек нема дефинитивног одговора. Дужина цријева му је до 250 метара.

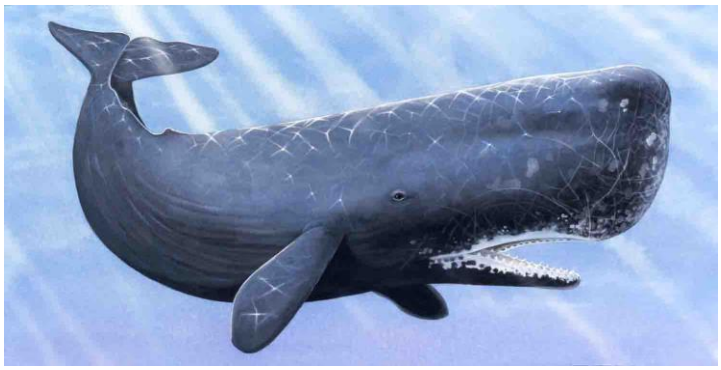

Масивне је грађе, а глава му чини око 1/3 укупне дужине. Леђна грба, односно пераја, је ниска и врло различито развијена код појединачних примјерака. Од леђне пераје до репа има низ мање-више изражених израслина који обликом подсјећају на зупце тестере. Има кратке, патрљцима сличне прсне пераје које подсјећају на два правокутна трокута сложена дужим страницама један до другога с мало заобљеним врхом. Има само једну млазницу за дисање која се налази на врху главе, с лијеве стране. Мозак му је тежак око девет и по килограма, што је највећи мозак једне животиње.

Како би заштитили себе и младунце од евентуалних непријатеља, пливајући развију формацију коју се назива „иванчица“ (као латице цвијета).

Уљешуре живе у свим океанима. Најчешћи су у тропским и суптропским подручјима, али су виђани и у поларним. У августу 2004. је по први пут виђен у Балтичком мору, али за преживљавање уљешуре би то море, сматра се, било преплитко.

По правилу роне у дубинама већим од 350 метара, при чему мужјаци роне дубље од женки. Један зарон може трајати од 20 до 80 минута. Неки мужјаци роне до екстремних дубина од по 1.000 метара, а један, праћен сонаром, ронио је на дубини од 2.500 метара. Међутим, има назнака да понекад досегну и дубине веће од 3.000 метара.

Женке коте једно младунче дуго 4 метра и тешко читаву тону. Младунац сиса једну до двије године док почне самостално јести. Женке постају полно зреле са 8 година, а мужјаци нешто мало касније. Међутим, мужјаци још низ година проводе у заједници са другим младим мужјацима и тек у добу од 25 година почну посјећивати групе женки и парити се. Очекивано трајање живота уљешура процјењује се на око 75 година.

Афрички слон

Афрички слон (лат. *Loxodonta africana*) је највећи копнени сисар на свету и највећи у роду *Loxodonta* којем још припада и афрички шумски слон. Раније су ове две врсте биле класификоване као једна.

Афрички слон је огромна животиња. Дужина тела се обично креће од 6 до 7.3 метара, а високи су од 3 до 3.5 метара до рамена. Теже између 7.000 и 10.000 килограма. Године 1955. у Анголи је убијен досада највећи измерен слон - био је то мужјак тежак преко 12 тона и висок 4.2 m. Његово тело је изложено у Природњачком националном музеју у Вашингтону.

Слонове карактерише велика глава на којој се налазе два велика уха која покривају рамена и одају сувишну топлоту; дугачка и мишићава сурла; упадљиве беле кљове које поседују оба пола и кратак врат. Имају ваљкасто, гломазно тело које почива на четири дугим и тешким ногама и на чијем крају се налази релативно кратак реп са црним длакама.

Кљове за годину дана порасту између 15-18 cm. Сурла коју сачињава више од сто мишића тежи око 150 kg, настала је спајањем горње усне и носа и еволуирала у невероватно покретан и осетљив орган мириса и додира и врло корисно оруђе.

Животиња је заштићена тешким али савитљивим слојем сиво-браон коже. Задње ноге имају три прста који формирају копито, док број на предњим ногама варира између четири и пет.

Афрички слонови су биљоједи. Исхрана је условљена стаништем у ком живе; слонови који живе у шумама, полупустињама и саванама се хране различитим односом биљака, лишћа и дрвећа. Слонови који живе у околини језера Кариба су регистровани како се хране подводном вегетацијом.

Нилски коњ

Нилски коњ (*Hippopotamus amphibius*), од грчке речи ‘ιπποπόταμος (хипопотамос, *хипос* значи „коњ“ и *потамос* значи „река"), је велики, углавном биљоједни афрички сисар. Један је од две постојеће (недавно три или четири изумрле) врсте из породице Hippopotamidae. У ову породицу спада и пигмејски (патуљасти) нилски коњ (*Choeropsis liberiensi*).

Иако се број нилских коња процењује на од 125.000 до 148.000 јединки, њима и даље прети опасност од лова и губитка природног станишта.

Пре последњег леденог доба, нилски коњи су широко живели у Северној Америци и Европи. Чак су пронађени и остаци костију нилског коња на Малти и датирају из периода од пре 170.000 година. Данас, нилски коњи се могу наћи у рекама и језерима Уганде, Судана, Кени је, на северу ДР Конго и Етиопије, на западу Гамбије и у јужној Африци (Боцвана, Зимбабве, Јужноафричка Република...).

Нилски коњи су дугачки од 3,5-4,5 метара, 1,5 метара високи до рамена и теже од 1,500 до 3,200 килограма. Приближно су исте величине као бели носорози. Мужјаци расту током целог живота, док женке достижу максималну тежину са 25 година. Кожа нилског коња је дебела 4 cm и чини 25% укупне тежине (једна тона). Иако су гломазни и тешки, нилски коњи на копну могу да трче брже од човека, брзином од 30 до чак 50 km/h, али само на кратким деоницама (до неколико стотина метара).

Њихово тешко, ваљкасто тело, почива на снажним ногама. Глава им је огромна са маленим очима. Уши су им такође мале, а протресају их сваки пут када израњају. Доњи очњаци нилског коња су се претворили у снажне кљове које могу да досегну дужину од 60 cm и тежину од 2,5 kg. Тело није прекривено длаком (осим на репу и њушци).

Њихове очи, уши и ноздрве се налазе на самом врху лобање. Кожа нилског коња се брзо суши на жарком афричком сунцу и због тога они дан проводе лежећи у блату и води која им служи као терморегулатор, као и за освежење и заштиту од тропског сунца. Они немају знојне жлезде као остали сисари. Уместо њих, кроз поре на кожи излази лепљива ружичаста течност, која се суши и ствара скраму по телу. Ово га штити од сунчаних опекотина. Постоје два различита пигмента у овом секрету, црвени и наранџасти. Ова два пигмента имају високо киселински састав. Познати су као хипосудорична (црвени) и норхипосудорична (наранџасти) киселина. Црвени пигмент спречава раст и развој бактерија које изазивају обољења и има антибиотичко дејство.

Као што име само говори, стари Грци су сматрали да је нилски коњ у сродству са коњима. До 1985. године, научници су груписали нилске коње са свињама, на основу узорака њихових кутњака. Према недавним сазнањима добијених на основу проучавања фосила, доказано је да су нилски коњи у најближем сродству са китовима и плискавицама. Штавише, нилски коњи имају више заједничких одлика са китовима него са свињама, док се њихов род раздвојио веома брзо након разилажења од осталих папкара.

Гризли медвед

Гризли (*Ursus arctos horribilis*) је подврста мрког медведа (Ursus arctos), који углавном живи на западним висоравнима Северне Америке. За ову подврста верује се да потиче од усуријских мрких медведа који су прешли на Аљаску из источне Русије пре 100.000 година, мада се нису кретали према југу до пре 13.000 година.

Гризли медведи су обично усамљене активне животиње, али у приобалним подручјима гризли медведи се окупљају поред потока, језера, река, бара и током мрешћења лососа. Сваке друге године, женке доносе на свет од једног до четири младунца (обично два) који су мали и теже око 500 грама (пола килограма). Женка је заштитник њеног потомства и спремна је да нападне ако осети да су њени младунци су угрожени.

Морске краве

Морске краве (Sirenia) су ред сисара. Ове животиње проводе читав живот у води. Могу се наћи у морима, естуарима, рекама, и мочварама. Данас постоје 4 врсте из 2 породице. Породица ламантина(Trichechidae) обухвата три врсте, а породица дугонга (Dugongidae) само једну (њој је припадала и изумрла штелерова морска крава). Морске краве су се појавиле пре 50 милиона година, током миоцена. То су једини морски сисари биљоједи. Најближи сродници су им слонови и дамани. Предње ноге су им прилагођене за пливање, као и реп, док су задње ноге закржљале и скривене испод мишића. Ламантини и дугонзи се разликују по облику лобање и репа. Дугонгов реп је сличан китовом, док је ламантинов заобљен, налик веслу.

Жирафа

Жирафа (лат. *Giraffa camelopardalis*) је афрички сисар из реда папкара, највиши од свих копнених животиња. Мужјаци могу бити високи од 4.5 до 5.5 метара и тежити до 1,360 килограма. Рекордна тежина једног мужјака је износила приближно 2.000 kg, а висина 5.87 m. Генерално, мужјаци су крупнији од женки, које су од мужјака ниже 70-100 cm.

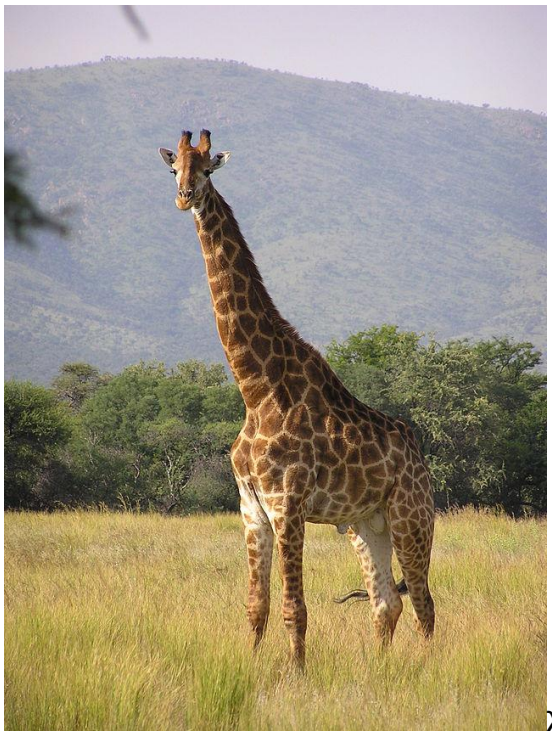

. Жирафе су сродству са јеленима, антилопама и говедима, али су груписане у засебну фамилију, фамилију жирафа (Giraffidae) у коју још спада њихов најближи рођак, окапи. Жирафе живе на простору од Чададо Јужне Африке.

Укупна популација жирафа је процењена на 110.000 до 150.000 јединки. Кенија са 45,000, Танзанија са 30.000 и Боцвана са 12.000 жирафа имају највеће популације

- Жирафе су једине животиње које се рађају са роговима.
- Прву жирафу у Европу је донео Јулије Цезар 46. п. н. е.
- Жирафе имају најдужи реп међу копненим сисарима. Дужина репа са чуперком на крају износи 2.4 метара

Лав

Лав (лат. *Panthera leo*) је велики сисар из породице мачака (Felidae) и један од „великих мачака“ рода *Panthera*. Мужјак лава, лако препознатљив по својој гриви, тежи између 200-260 килограма. Женке су мање и теже од 130-180 килограма. У дивљини, лавови живе око 10-14 година, док у заточеништву преко 20 година. Некада су живели широм Африке, Азије и Европе, док се данас у дивљини могу наћи само у Африци и Индији. Живе у саванама и лове у чопору.

Мужјак лава је друга највећа мачка на свету, једина која има гриву и реп који завршава чуперком. Мишићаво тело лавице прати линију њеног скелета. Она има округлу главу, кратко лице, гипко тело, прилично дуге ноге и дугачак реп који јој, као тешкој животињи, помаже да одржи равнотежу кад скочи на плен. Са обе стране лица се налазе осетљиви бркови и помажу јој да се снађе у мраку. Лавица нема гриву јер би она омела њену делотворност у лову. Захваљујући гриви, мужјак чак изгледа већи него што стварно јесте. Она може да му помогне да застраши и отера друге лавове.

Мужјак, препознатљив по својој гриви, тежи између 200-260 килограма, а женка од 130-180 килограма (просечно 155 kg). Највећи лав у заточеништву је тежио 366 kg. Дужина тела износи од 170-250центиметара код мужјака, а 140-175 центиметара код женки. Висина до рамена је око 123 cm за мужјаке и 100 cm за женке. Дужина репа је од 70 до 100 cm (тако да максимална дужина износи 3.5 m код мужјака и 2.75 m код женки) који завршава црним, длакавим чуперком. Лав је једина мачка са оваквим репом. Боја крзна варира од тамно браон до жуте или црвене. Боја гриве је од плаве до црне. Доњи делови тела су светлији.

Лавови у дивљини живе и до 16 година, а у заточеништву и до десет година дуже.

Бели носорог

Бели носорог (лат. *Ceratotherium simum*) је један од пет врста данашњих преосталих носорога. После афричког слона, то је највећа копнена животиња на свету. Познат је по својим широким уснама прилагођеним за пасење траве и по томе да је ова врста носорога најдруштвенија од свих осталих носорога.

Бели носорози су такође и најчешћи носорози и постоје две подврсте, северни (*C. s. cottoni*) и јужни (*C. s. simum*) бели носорог, који је чешћи.

Бели носорог има крупно, масивно тело, велику главу, кратак врат и широке груди. Одрастао носорог тежи 1800-3000 килограма, дугачак је од 3,35 до 4,2 m, а до рамена висок од 150 до 185 центиметара. Рекордна тежина је износила око 3600 килограма. На њушки се налазе два рога изграђена од кератина, за разлику од јелењих коштаних рогова. Предњи рог је дужи и просечно мери близу 90 cm, а може да достигне 150 cm. Бели носорози имају препознатљиву грбу на предњем делу леђа, изнад главе. Свака од четири кратке ноге има по три прста. Боја коже варира од жућкасто-браон до сиве боје. Длаку једино имају на крајевима репа и у ушима. Уши могу да покрећу независно једно од другог како би носорог прикупио што више звукова, док је чуло њуха најважније. Олфакторни рецептори заслужни за мирис су укупно већи од целокупног мозга.

Бели носорог је откривен 1817. године, а већ седамнаест година касније је постао, због претераног ловљења и споре репродукције ретка животиња.

Северни бели носорози се једино могу наћи у Демократској Републици Конго док јужна подврста живи широм Јужне Африке. 98,9 % популације белих носорога живи у само четири земље (у Јужноафричкој Републици, Намибији, Зимбабвеу и у Кенији). Скоро десетковани и доведени до ивице истребљења почетком 20. века, бели носорози су се повратили у огромном броју. 2001. године је процењено да 11,670 белих носорога живи у дивљини, док је још 777 носорога живело у зоолошким вртовима. То их чини најбројнијом врстом носорога у свету.

Домаћа крава

Bos taurus је научни назив за **домаће говедо**, односно за припитомљене потомке дивљег говеда (*Bos primigenius*). То је врста великих сисара преживара, висине од 120 до 150 цм и тежине 600 до 800 кг. Разликују се две главне подврсте домаћег говеда: домаћа крава у Европи (Bos taurus taurus, syn. Bos primigenius taurus) и зебу (Bos taurus indicus, syn. Bos primigenius f. taurus), коме поједини научници додају Bos taurus primigenius, сматрајући га потомкомтура изумрлом у XVII веку.

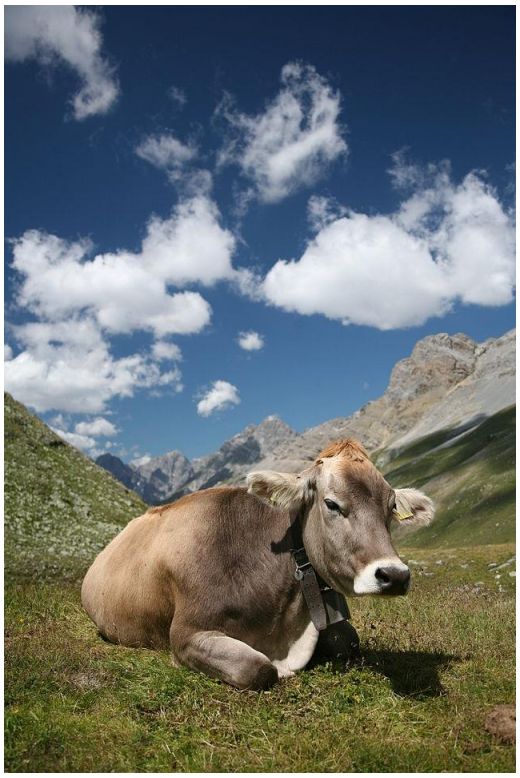

Bos таурус је не Блиском истоку припитомљен пре 10.000 година, а његов узгој је постепено развијено по читавом свету. Домаће говедо се узгаја ради производње млијека и меса, а у неким областима и у намјене вуче. Говеда се такође користе у производњи коже, њихови рогови за прављење ножева, а балега за грејање и ђубрење земљишта.

Говеда су одувек фасцинирала људе, који га сматрају симболом снаге и плодности. То је и разлог зашто су ове животиње присутне у различитим религијама. Они су саставни део западне културе, служе као инспирација сликара и вајара, а често су и главни мотив у цртанима, филмовима и рекламама.

Краве могу лако да напуне 20 и више година, али њихова дужина живота је често краћа и условена је, логично, основним човековим разлозима за узгој истих. Најстарија крава за коју се зна је била из Ирске, расе Дремон и угинула је 1993. године три месеца пре него што је напунила 49 година, оставивши за собом преко 39 телади.

Краве су укључене у многа веровања и религије. Они обично симболизују снагу, мужевност, енергију, силу и плодност. Биле су жртвене животиње широко распрострањене у галским, римским и грчким цивилизацијама. Такође се појављују у египатској и грчко-римској митологији, као и у аврамским религијама, где је култ Митре у Персијском царству доведен до обожавања. Култ бика је одувек био заступљен у различитим облицима и
у месопотамским цивилизацијама Сумера, Асираца, Вавилонаца и Хетита.